

Gepersonaliseerd Samen Leren **BOEKBOXEN en LIST:** vloeiend en vlot lezen

Gepersonaliseerd leren in de praktijk: BOEKBOXEN en LIST

PBD-GO! ondersteunt secundaire scholen in functie van hun aanpak voor technisch, begrijpend en vloeiend lezen. Dat doen we aan de hand van de LIST-methodiek. Scholen die de LIST-methodiek toepassen, werken meteen ook aan alle bouwstenen van Gepersonaliseerd Samen Leren. LIST zet immers in op een gedifferentieerde aanpak, moedigt leerlingen aan om zelf leeskeuzes te maken en laat leerling en leraar of leerlingen samen praten over hun leesvorderingen en over de inhoud van de boeken.

Bovendien is deze methode wetenschappelijk onderbouwd en levert ze LIST-scholen de nodige data waarmee ze in kaart kunnen brengen in welke mate leerlingen meer leesplezier ervaren en er op vlak van technisch lezen op vooruit gaan. De LIST-methodiek zorgt voor een onderzoekende houding bij zowel de leerling, de leraar als bij het schoolbeleid.

BOEKBOXEN kort uitgelegd

BOEKBOXEN is een leesinterventieproject bedoeld voor de 1^e graad van het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs en OKAN. De scholen in het project willen inzetten op geletterdheid bij de leerlingen en de leraren in de gelegenheid stellen om hun kennis en vaardigheden met betrekking tot het leesonderwijs te vergroten.

Het doel van het leesonderwijs is niet het aanleren van een techniek. Het doel van instructie bij lezen is het ontwikkelen van gemotiveerde en strategische lezers die het feit dat ze geletterd zijn, gebruiken om te leren én gebruiken om te lezen voor hun plezier. De techniek van het lezen is slechts een middel om dat doel te bereiken.

In het project wordt daarom de techniek van het lezen steeds verbonden met leesbegrip en leesbeleving. Vloeiend lezen wordt vooral bereikt door veel te lezen. De ontwikkeling van het vloeiend en vlot lezen wordt in het project bevorderd door het

lezen van leeftijdsadequate teksten die door de leerlingen zelf gekozen zijn. Deze aanpak is gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten over het tot stand komen van het leesproces en uitgewerkt onder verantwoordelijkheid van Dr. Thoni Houtveen, Lector Geletterdheid, verbonden aan de Hogeschool Utrecht.

Daarnaast zet het project in op een duurzame en strategische netwerksamenwerking tussen de secundaire school en de lokale bibliotheek. Die samenwerking versterkt de aanwezige expertise bij alle betrokken partners. De school bouwt de schoolbibliotheek verder uit, met een gepast boekenaanbod in functie van de doelgroep.

De 5 bouwstenen van Gepersonaliseerd Samen Leren toegepast

Bouwsteen 1: Doelgerichte differentiatie

WAT?

Doelgerichte differentiatie

Leeractiviteiten, materialen en werkvormen zijn afgestemd op de **leernoden** van individuele leerlingen en in functie van het **curriculum**. Hiervoor beschikt de leerkracht over de nodige **gegevens** om de leernoden in kaart te brengen.

WIE?

De leraar

Bij de opstart van LIST worden onder andere **AVI-toetsen** afgenomen van alle leerlingen zodat het vloeiend **leesniveau** van elke leerling duidelijk in kaart gebracht wordt. De evolutie van dit leesniveau wordt bijgehouden in **digitale overzichten**.

Bij aanvang van het project worden door de leerkracht op basis van observaties **gedrag- en motivatielijsten** ingevuld. Bij een lage score van een leerling - na omrekening onder de 0,8 - wordt extra ingezet op deze 2 factoren.

Bouwsteen 2: Groeien naar autonomie

WAT?

Groeien naar autonomie

Leeractiviteiten, materialen en werkvormen zijn afgestemd op de **leernoden** van individuele leerlingen en in functie van het **curriculum**. Hiervoor beschikt de leerkracht over de nodige **gegevens** om de leernoden in kaart te brengen.

De leerling kan een steeds grotere rol leren opnemen in de **aansturing** van dit proces.

WIE?

De lerende

Elke miniles wordt opgebouwd uit een duidelijke fase voor, tijdens en na het lezen. Deze structuur vormt de ideale context om **zelfsturingsstrategieën** (bv. doelen stellen, tijd monitoren, evaluatie) aan te leren. Leerlingen kunnen bovendien zelfsturende vaardigheden oefenen in een **authentieke context** (nl. lezen), wat een belangrijke voorwaarde is voor het ontwikkelen van zelfsturende leerlingen.

De leraar

Tijdens de **minilessen** die regelmatig de leesmomenen binnen LIST voorafgaan geeft de leerkracht via **modeling** info mee aan de leerlingen over het kiezen van boeken, genres, auteurs ... A.d.h.v. de info die de leerlingen uit deze minilessen halen, kunnen ze gaandeweg beter en **zelfstandiger** zelf boeken en teksten selecteren die hun interesse en voorkeur wegdragen.

Binnen LIST krijgen leerlingen niet alleen de nodige autonomie om eigen keuzes te maken, ze krijgen ook de nodige **strategieën** aangeleerd die hen helpen om hun leesdoelen te bereiken.

Leerlingen kiezen boeken op basis van hun **eigen interesse** en **leesniveau**. De boeken verschillen dus individueel van elkaar. Het portfolio of logboek laat leerlingen toe hun leesproces te documenteren, **monitoren en desgewenst bij te sturen**.

Bouwsteen 3: Samen leren

WAT?

Samen
leren

Via leren in interactie kun je het leren van individuen verruimen. Dezelfde zelfsturende vaardigheden zijn daarbij van belang, maar die sturing wordt dan **gedeeld** met anderen. In **co-gestuurd leren** kan een peer of leraar de leerling helpen in het bereiken van zijn doelstellingen. In **sociaal-gestuurd leren** kan een groep zichzelf samen sturen richting gezamenlijke doelstellingen.

WIE?

De lerende

Leerlingen leren ook om hun appreciatie voor teksten en boeken uit te drukken en te delen met anderen. Doordat ze de keuze hebben welke boeken en teksten ze lezen, zijn ze vaak meer bereid en gemotiveerd om te lezen en hun **leeservaringen te delen** met hun medeleerlingen.

Leerlingen delen hun leeservaringen vaak en graag met medeleerlingen. Tijdens deze momenten kunnen ze **anderen enthousiasmeren** om een tekst of boek te lezen (of net niet te lezen en een ander boek te kiezen).

Op basis van de leesvoorkeuren en de leesinteresses van de leerlingen wordt de leesruimte op school (en in de bib waarmee de school samenwerkt) aangevuld met passende en aantrekkelijke boeken.

Bij LIST **lezen leerlingen** ook **voor aan elkaar**:

- **duo-lezen**: samen lezen uit hetzelfde boek waarbij de leerlingen elkaar ondersteunen. De duo's lezen bijvoorbeeld om beurten een bladzijde, andere om beurten een alinea of een zin. Het geeft de beginnende lezer meer uithoudingsvermogen en concentratie om een boek uit lezen.
- **tutor-lezen**: Dit is geschikt voor leerlingen met leesproblemen. Ze lezen met behulp van een oudere leerling of zijn zelf tutor van een jongere leerling. De tutor zorgt dat het lezen gemakkelijker wordt door o.a. voor te lezen, voor te zeggen en neutrale feedback te geven bij fouten.

Bouwsteen 4: Geïnformeerde praktijken

WAT?

Geïnformeerde praktijken

Om gepersonaliseerd samen leren op school te implementeren, werken we op twee sporen: enerzijds een kwaliteitsvolle en brede implementatie van **evidence-informed praktijken** waarbij de impact op gepersonaliseerd samen leren voldoende **wetenschappelijk onderbouwd** is. Een one-size-fits-all-aanpak is daarbij niet aan de orde. Wetenschappelijke inzichten kunnen de praktijk informeren, maar niet dicteren. Ze vormen een kompas voor de implementatie binnen de specifieke context van een school.

WIE?

De leraar

Bij de invoering van BOEKBOXEN onder begeleiding van de PBD worden de leerkrachtenteams allereerst meegenomen in de **wetenschappelijke onderbouwing** en achtergrond van de LIST-methodiek.

LIST staat voor '**Leesinterventie voor scholen met een totaalbenadering**' of ook wel voor 'Lezen IS Top'. Het is een **onderzoeks- en begeleidingsproject** onder leiding van Thoni Houtveen (lector Geletterdheid aan de Hogeschool Utrecht). Bij LIST lees je iedere dag 20 minuten in de klas, ingebed in een blokkenmodel van 35 minuten. De leerkracht zorgt voor een leuke leesomgeving, schaft de nieuwste jeugdboeken aan, houdt leesgesprekken en doet aan boekpromotie. Een LIST-les start 2 keer per week met een miniles. De leerkracht leest een stukje voor, brengt de klas in leessfeer en geeft de leerlingen een leesvraag mee. Daarna gaan de leerlingen stillezen, duo-lezen of tutorlezen. De les wordt samen afgesloten door een terugblik op de leesvraag en een uitwisseling van ervaringen.

Onder deze tekst vind je een volledige lijst met wetenschappelijke referenties voor de LIST-methodiek.

Het (school)beleid

Naast het LIST-traject op scholen, is ook het **begeleidingsaanbod** vanuit de PBD gestoeld op wetenschappelijke kennis met betrekking tot effectieve schoolverbetering. Met het Integrale Professionele Ontwikkelingsmodel (IPO) focust de begeleiding op zowel de LIST-inhouden als op de onderzoekende houding van het team. Hierover lees je in de volgende bouwsteen meer.

Bouwsteen 5: Onderzoekende houding

WAT?

Onderzoekende houding

Anderzijds gebruiken we **doelgerichte innovatie** en **praktijkonderzoek** waarbij we zelf bijdragen aan de kennisopbouw omtrent gepersonaliseerd samen leren in de praktijk. Daarbij is een onderzoekende houding en aanpak aangewezen. Het is een proces van zoeken, uitproberen en afwachten wat de effecten zijn. Die **effectmeting** is ook noodzakelijk en evident in functie van de onderwijskwaliteit volgens het R-OK. De technologische ondersteuning van gepersonaliseerd samen leren kan daarbij een belangrijke rol spelen.

WIE?

De lerende

De leerling onderzoekt zelf zijn leesgedrag:

- De leerlingen vullen zelf regelmatig de **gedragsmotivatielijsten** in die bij LIST horen in.
- Ze houden zelf een **leesportfolio** bij.
- Ze stellen voor zichzelf een 'leesdoel'. Ze leren ook zelf **kiezen** of een boek of tekst passend is voor hen.

De leraar

Heel wat **leesdata** over de leerlingen worden bijgehouden om te dienen als leidraad voor de begeleidende leerkrachten om hun leesinterventies gericht af te stemmen en bij te sturen.

De verzamelde data worden **geanalyseerd** en geïnterpreteerd. De betrokken begeleiders van de PBD gaan dan samen met het team aan de slag om aan deze bevindingen **gerichte acties te koppelen op schoolniveau en klasniveau**.

Pedagogische begeleiders van de PBD gaan mee begeleiden **tot op de klasvloer** zodat ze de leerkrachten niet alleen in actie zien tijdens de leesmomenen, maar zelf ook via modeling de leerkrachten **leesinterventies** kunnen tonen en laten **uitproberen**.

Het (school)beleid

Het schoolbeleid kijkt mee **hoe de verschillende data kunnen worden gegenereerd en samengebracht** op een manier waarbij zo weinig mogelijk planlast voor de leerkrachten wordt veroorzaakt.

De data digitaal verwerken en beschikbaar maken is een grote meerwaarde. Hiervoor kunnen scholen zelf beleidskeuzes maken naar platformen en bestanden toe om LIST zo mee te integreren in de platformen waar ze reeds mee aan het werk zijn of waarmee ze aan het werk willen gaan.

Referenties

- Houtveen A.A.M.; 2018. Goed geletterd. Opbrengsten van het Lectoraat Geletterdheid 2006-2018. Utrecht - Hogeschool Utrecht.
- Houtveen A.A.M., Brokamp S.K.; 2017. *Doelgericht werken aan opbrengsten*. Utrecht – Hogeschool Utrecht.
- Gobyn S., e.a.; 2019. *Sleutels voor effectief begrijpend lezen. Inspiratie voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs*. Brussel – VLOR.
- Houtveen, Brokamp, Smits; 2013. *Lezen, lezen, lezen! Achtergrond en evaluatie van het leesinterventieproject voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST)*. Utrecht - Hogeschool Utrecht.
- Smits A en Braams T.; 2019. *2de gewijzigde druk, Dyslectische leerlingen leren lezen*. Boom
- Dr. A.A.M. Houtveen, Prof. Dr. R.C.M. van Steensel, Dr. S. de la Rie; 2019. *De vele kanten van leesbegrip, Literatuurstudie naar onderwijs in begrijpend lezen in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek en de Inspectie van het Onderwijs*
- S. Gobyn, E. Mercie, E. De Bruyne, F. Desmedt, M. Schiepers, M. Vanbuel, P. Versteden, K. Van den Branden, P. Ghesquière, H. Van Keer; 2019; *Praktijkgerichte literatuurstudie onderwijsonderzoek: Sleutels voor effectief begrijpend lezen, Inspiratie voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs*. Brussel – VLOR.
- S. Gobyn, E. Mercie, E. De Bruyne, F. Desmedt, M. Schiepers, M. Vanbuel, P. Versteden, K. Van den Branden, P. Ghesquière, H. Van Keer; 2019; *Effectieve eigentijdse begrijpend leesdidactiek in het basisonderwijs, Wetenschappelijk eindrapport van een praktijkgerichte literatuurstudie*. Brussel – VLOR
- Kuijpers, Houtveen, Wubbels; 2010. *Nog aan te vullen*.